

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. VII. An probabile falsum, quod invincibiliter creditur esse verum, à
peccato excuset?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ignarus dubitet an aliquis actus licitus sit, A potest consulere Parochum, vel Confessarium aut alium virum doctum ac probum, & tutâ conscientiâ ejus consilium & resolutionem sequi, juxta illud Deuteron. 32. *Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi, Majores tuos, & dicent tibi.* Unde Albertus Magnus relatus a D. Antonino 1. p. tit. 3. cap. 10. §. 10. hæc scribit: *Frater simplex, vel quilibet homo, cum salute potest sequi in consiliis quamcumque opinionem voluerit, dummodo alicujus Doctoris magni opinionem sequatur.* Et Joannes Major in prol. 4. sent. sic habet: *Mercator autem & rudis nescit inter eorum opiniones discernere, qui rationabilius loquantur, sed sufficit ei credere doctis asserentibus, qui nolunt seipos damnare, sed cupiunt prodesse, & bene dicere.* Ergo unius viri docti & probi autoritas sufficit ad reddendam opinionem aliquam in materia morum probabilem.

Respondeo, concessio Antecedente, distinguendo Consequens: Sufficit ad reddendam opinionem aliquam probabilem simpliciter & absolute, nego: secundum quid & respectivè, respectu scilicet alicujus particularis idiotæ & ignari, concedo. Nam ad probabilitatem illam respectivam, non solum unius viri docti & probi autoritas, sed etiam unius rustici aut mulierculæ testimonium interdum sufficere potest: si enim puer aut puella rustica dubitet an aliquid licitum sit, & Parochum aut Confessarium adire non valeat, potest interrogare parentes, & eorum consilium tutâ conscientiâ sequi; quia licet eos fortè tunc errare contingat, puer ac puella eis obtemperans ratione ignorantia invincibilis, excusabitur à peccato, ut articulo sequenti patebit. Unde quando quaritur, an unius viri docti & probi autoritas sufficiat ad reddendam opinionem probabilem, non est quæstio de probabilitate respectiva & secundum quid, sed de absoluta & simpliciter tali, quam non solum idiotæ & ignari, sed etiam docti & sapientes, tutâ conscientiâ sequi possunt.

Ex dictis hætenus facile intelliges, laxiores Probabilistas vix posse excusari à tribus pessimis ad quæ homines inducunt. Nam primò eos amovent à studio veritatis, dum ex delectu minus probabilis, illos docent sectari quæ minus ad veritatem accedunt. Secundò ab odio peccati super omnia detestandi retardant, dum eos periculo Deum offendendi exponunt. Tertiò à remediis efficacioribus consequendi salutem eos elongant. Atque his tribus titulis, quibus Christus summè gloriatur, in Evangelio, dum ait: *Ego sum veritas, via & vita*, se validè opponunt. Nam ut veritas, vult nos ab errore quâ possumus diligentia recedere. Ut via, optat nos ab omni specie peccati abstinere. Et tandem ut vita, cupit nobis remedia efficacissima ad turpia vitanda exhibere: hacque de causa videtur in mundum istum advenisse, ut vitam abundantius habeant. Ut eleganter ait P. Vincentius Baronius in sua Theologia morali adversus laxiores Probabilistas.

ARTICULUS VII.

An probabile falsum quod invincibiliter creditur esse verum, à peccato excuset?

Probabilitatum monstra, & novorum Casuistarum laxitates, præcedentibus articulis confutavimus: hic nobis cum Jansenianis pugnandum est, ipsorumque excessus in materia de probabilitate, ex D. Augustini, & Angelici Doctoris principiis corrigendi & amputandi sunt, ut veritas, quæ teste Novatiano, inter duos errores, ut Christus inter duos latrones, media pendet; clarius eucefcat, & de utriusque Adversariis gloriose triumphet. Unde sic

§. I.

Resertur ac resellitur singularis cujusdam Recentioris sententia.

Quidam Recentior, sub nomine Wilhelmi Wendrochii Salisburgensis Theologi, in dissertatione Theologica de probabilitate quam ad calcem quintæ Epistolæ Ludovici Montalcii subjecit, singularem & improbabilem habet de probabilitate opinionum sententiam. Existimat enim nunquam licere uti opinione probabili, nullumque probabile falsum, & à lege æterna discordans, excusare à peccato, etli talis falsitas, & cum lege divina contrarietas, invincibiliter ignoretur: quia (inquit) licet ignorantia invincibilis juris positivi à peccato excuset, non tamen ignorantia invincibilis juris naturalis; cum hæc sit pena peccati originalis, non verò illa.

Hæc opinio non minus displicet quàm præcedens, quæ omnem probabilitatem, quantumvis tenuem, ad rectitudinem humanorum actuum sufficere putat, & sententiam minus probabilem, in concursu probabilioris, eligi posse existimat: sicut enim hæc recentiorum Casuistarum assertio jugum Christo nimis emollit, & pulvillus, seu cervicalia sub capite hominum ponit, ut mollius in suis negligentis dormitent & quiescant; ita & illud Janseniorum dogma plus æquo illud exasperat, & pharisaico more, onera humeris hominum imponit importabilia, duramque nimis ac inevitabilem in eos invehit peccandi necessitatem. Unde sapienter ait Illustrissimus D. de Marinis, Avenionensis Archiepiscopus, in Commentariis quæ nuper edidit in 2. partem Summæ D. Thomæ quæst. 19. art. 6. cap. 6. in fine: *Theologus ad recte in hoc arduo negotio incidendum, in rebus moralibus, moralem & non mathematicam certitudinem requirat, & unam ab altera discernere sciat, juxta advertentiam Cajetani in sua aurea Summula, dum de opinionis usu licito & illicito loquitur. In quo quantum capere possumus, aliqui qui nostris temporibus scripserunt, salvâ pace, hallucinari videntur; volentes enim intolerabilem certe aliquorum in hac parte licentiam repellere, ad aliud extremum, zelo transiecti declinant. Ut ergo huic prudenti consilio obtemperemus, & non minori studio & cautela Jansenianorum excessus, quàm novorum Casuistarum laxitates devitemus:*

Dico primò: Dum homo tenetur operari, potest

Qq

potest

potest sequi sententiam probabilem, si facta sufficienti diligentia, tunc alia probabilior ei non appareat. Ita communiter docent Theologi, post D. Thomam quodlib. 8. art. 1. 3. in argumento *sed contra*, ubi sic ait: *Si aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures prebendas sit licitum, nec invenit aliquid quod ipsum moveat ad hoc quod sit illicitum, videtur quod sine peccato plures possit habere prebendas.*

Ratio etiam id suadet: Homines enim debent operari humano modo, nec possumus eos obligare ad hoc quod omnium rerum habeant claram & perfectam notitiam: Dum ergo facta sufficienti diligentia, juxta conditiones rei & personae, aliud probabilius non apparet prudenter operatur homo, conformando conscientiam suam opinioni probabili.

220 Confirmatur & magis illustratur hæc ratio ex Cajetano in Summa, verbo *Opinio*, ubi sic habet: *Non exigit Deus ab homine plusquam conditio hominis habet: quia divina sapientia disponit omnia suaviter: Sed hominis conditio habet, ut in rebus moralibus non possit assequi omnium evidentiam, nec habere certitudinem mathematicam, seu exactam & perfectam omnium agibilium; ipsum enim exactum non est in omnibus simili modo rationibus flagitandum, inquit Aristoteles 1. Ethic. cap. 3. præsertim in moralibus, quia ut ait Divus Thomas in cap. 1. lib. 1. Ethic. *Materia moralis talis est, quod non est ei conveniens certitudo, mathematica scilicet & perfecta, sicut rebus physicis & metaphysicis: Ergo Deus non exigit ab homine, ut semper cum evidentia & certitudine mathematica de bonitate moralis suæ actionis operetur, subindeque potest sequi sententiam probabilem, dum facta sufficienti diligentia, aliâ probabilior non apparet. Unde videmus, Summos Pontifices in regimine Ecclesiæ, putâ in dispensationibus concedendis, interdum uti probabilibus sententiis, cum ipsis veritas perfecta non est; & similiter Reges in administrandis regni negotiis, & Judices tam Ecclesiasticos quam civiles, in dirimendis litim nodis, juxta regulam illam juris supra expositam, quæ præcipit ut in opinionum probabilium consensu, quod verisimilius est præferatur, & ubi sunt opiniones discordes, iudex sequatur communem. Denique Salomon in iudicio illo celebri, quo judicavit infantem, à duabus mulieribus sibi oblatum, esse dividendum, conjecturis tantum probabilibus ducebatur; & tamen Scriptura ejus sapientiam & æquitatem mirum in modum extollit. Quod non leve argumentum est, prudenter operari homines, sequendo opiniones probabiles, cum facta sufficienti diligentia, non possunt habere claram & perfectam veritatis notitiam, & tunc non occurrunt aliæ probabiliores & tutiores sententiæ.**

221 Dico secundò, eum qui operatur ex opinione probabilis falsa, & legi divinæ contraria, quam invincibiliter putat esse veram, & legi divinæ conformem, à peccato excusari. Ita communiter docent Scholastici cum Magistro in 2. dist. 22. & cum D. Thoma 1. 2. qu. 76. art. 3. ubi docent ignorantiam invincibilem excusare à peccato. Unde Lutherus in cap. 12. Genesis: *Scholastici (inquit) dicunt invincibilem ignorantiam reddere excusabiles: TANTA CÆCITAS EST IN PAPÆ SCHOLIS ET ECCLESIIS*

222 Probatur primò conclusio ex SS. Patribus,

A qui passim docent ignorantiam invincibilem excusare à peccato: Chrysostomus enim homil. 1. 3. in Epist. ad Roman. ait: *Neminem unquam ignoranter peccare: qui enim peccaret, indignus utique esset qui penas daret.* Et D. Augustinus in libro de natura & gratia contra Pelagianos scripto cap. 57. & lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. Non tibi (inquit) deputatur ad culpam quod invitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras. Neque istud ad primum hominis peccatum trahi potest: cum hæc verba adhibeat, ut hominum querelas compescat, qui ex ignorantia quam ex Adamo hæreditariam accepimus, expostulant. Atque hoc sensu eadem verba à Theologis omnibus accipiuntur, post S. Thomam quæst. 7. de potentia art. 7. ad 9. ubi sic habet: *Dicendum quod ignorantia, quæ est omnino involuntaria, non est peccatum. Et hoc est quod Augustinus dicit: non tibi imputatur ad culpam, si invitus ignores: per hoc autem quod addit, sed si scire neglexeris, dat intelligere quod ignorantia habet quod sit peccatum, ex negligentia procedente.* Item D. Augustinus tract. 89. hæc verba Joan. 1. 5. exponens: *si non venissem, & locutus eis fuisset, peccatum non haberent, ait: illos ad quos Christus non venit, & quibus non est locutus, excusationem habere, non de omni peccato suo, sed de illo quo in Christum non crederunt. Similia habet Divus Bernardus Epist. 77. dicens: si locutus fuisset, sed non eis, inobedientia culpam ignorantia excusaret. Denique Augustinus lib. de quæst. veteris testamenti, relatus à Gratiano in decreto dist. 37. sic ait: *Ille ignorans potest excusari à pena, qui à quo disceret non invenit. Ubi glossa hæc verba: Potest excusari à pena, sic interpretatur, id est, à peccato pro quo debetur pena, vel à pena aeterna.**

Probatur secundò conclusio, ex illo trito & communi Philosophiæ moralis principio: *Nemo peccat in eo quod vitare non potest.* Quod D. Augustinus in libro de duabus animabus cap. 11. usque adeò esse notum & per se manifestum asserit, ut non solum à nemine ignoretur, sed & insuper à toto genere humano canetur & declametur: *Nome (inquit) ista cantant & in montibus Pastores, & in theatris Poetae, & indocti in circumulis, & docti in bibliothecis, & Magistri in Scholis, & Antistites in sacris locis, & in orbe terrarum genus humanum.* Probatur, inquam, conclusio ex illo trito & communi effato: quis enim magis necessariò peccat, quis culpam vitare minus potest, quam qui invincibiliter & sine propria culpa ignorat divinam legem prohiberi quod facit; quique ita animo comparatus est, ut si id malum esse suspicaretur, continuo omitteret? Quid, inquam, potestatem non peccandi longius removeret quam ignorantia invincibilis, quæ cognitionem ad vitandam culpam necessariam tollit, & mentem quæ voluntati ad agendum facem præferre debebat, omnino excecet? Id non solum ratione naturali manifestum est, sed etiam ex Jansenii principiis constat: ille enim libro de gratia Christi cap. 36. fatetur id duntaxat esse in potestate, quod sit à voluntate cum plena advertentia rationis, adeoque ex ejus mente, ignorantia quæ aliquid penitus nescitur, impedit quominus illud sit in nostra potestate. Unde nosse Medina 1. 2. quæst. 76. art. 2. rectè observavit: *Idcirco ignorantiam invincibilem non imputari homini ad peccatum, quod nemo obligetur ad impossibile.*

Tertiò suadet conclusio ex D. Thoma 1. 2. 224 quæst.

quæst. 90. art. 4. ubi sic discurre: *Ad hoc quod lex virtutem obliganti obrineat, quod est proprium legis, oportet quod applicetur hominibus qui secundum eam regulari debent: talis autem applicatio fit per hoc quod in notitiam eorum deducitur ex ipsa promulgatione: unde promulgatio ipsa necessaria est ad hoc quod lex habeat suam virtutem*: Sed promulgatio legis naturalis fit per dictamen rationis, intimantis homini ea quæ lege naturæ præscripta aut prohibita sunt: Ergo cum deest tale dictamen (ut contingit in illis qui ignorantia invincibili juris naturalis laborant) lex naturæ non obligat ad eius observationem; subindeque ignorantia juris naturalis à peccato excusat.

225 Probatur quartò conclusio ratione fundamentali, Illud excusat à peccato, quod tollit ab actu rationem voluntarij, redditque illum simpliciter involuntarium: Sed omnis ignorantia invincibilis hoc præstat: Ergo omnis ignorantia invincibilis à peccato excusat. Minor est certa, & expressè docetur à D. Thoma 1. 2. quæst. 6. art. 8. ubi loquens de ignorantia antecedente & invincibili, ait quòd talis ignorantia causat involuntarium simpliciter. Idque patet ex definitione voluntarij, quod sic describitur: *Voluntarium est id, quod est à principio inmerso cum cognitione*: Unde sic illud causatur ex duplici principio, scilicet ex appetitu operante, qui est principium intrinsecum, & ex cognitione dirigente, & voluntati facem præferente; ita oportet quòd oppositum ejus, scilicet involuntarium, causetur ex oppositis principiis, & proveniat vel ex eo quòd operatio est à principio extrinsecò (ut contingit in his quæ ex violentia aut metu fiunt) aut quia tollitur, vel ligatur aut turbatur cognitio, sicut fit per ignorantiam & passionem, ut in tractatu de actibus humanis disput. 1. fuisè expendimus.

226 Major autem, quam Adversarii negant, contendentes aliquid posse esse peccatum actuale, absque eo quòd sit voluntarium in actu secundo, probatur multipliciter. Primò ex Divo Augustino libro de vera relig. cap. 14. ubi ait: *Usque adeo peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium*. Et hoc ita manifestum est, ut nulla Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Idem repetit lib. 3. de libero arbit. cap. 17. & 18. & lib. 1. retract. cap. 9. ubi ait, quòd voluntas est quæ à peccato, & rectè vivitur. Et lib. de duabus animabus cap. 11. dicit quòd nec peccatù, nec rectè factum imputari cuiquam juste potest, qui nihil fecerit PROPRIA VOLUNTATE. Quibus ultimis verbis apertè declarat ad peccatum actuale non sufficere, quòd sit voluntarium voluntate capitis, sicut sufficit ad peccatum originale; sed requiri necessariò quòd sit voluntarium voluntate proprià illius qui peccat.

227 Secundo probatur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 74. artic. 1. in corp. ubi sic discurre: *Cum proprium sit actuum moralium quòd sint voluntarij, sequitur quòd voluntas, que est principium actuum voluntariorum, sive bonorum, sive malorum, que sunt peccata, sit principium peccatorum*: & ideo sequitur quòd peccatum sit in voluntate sicut in subjecto. Et in resp. ad 2. Si defectus (inquit) apprehensivæ virtutis nullo modo subiaceret voluntati, non esset peccatum nec in voluntate, nec in apprehensivæ virtute, SICUT PATET IN HIS QUI HABENT IGNORANTIAM INVINCIBILLEM. Et quæst. 76. art. 3. sic corpus articuli concludit: *Si sit talis ignorantia que omnino sit*

Tom. III.

A involuntaria, sive quia est ejus quod quis scire non tenetur, talis ignorantia OMNINO EXCUSAT A PECCATO.

228 Tertio eadem Major probatur autoritate trium Summorum Pontificum, Pii V. Gregorii XIII. & Urbani VIII. qui damnant hanc propositionem Michaëlis Baii: *Ad rationem & definitionem peccati non pertinet voluntarium: subindeque oppositam, nempe istam, Ad rationem & definitionem peccati pertinet ratio voluntarij, ut certam & indubitatam supponunt*.

229 Quarto eadem Major suadetur ratione quam infinuat Divus Thomas loco primò citato. Peccatum est actus moralis & humanus: Sed de ratione actus moralis & humani est quòd sit voluntarius, & deliberatus, ut docet idem S. Doctor 1. 2. quæst. 1. art. 1. his verbis: *Ille actiones proprie humana dicuntur, que ex voluntate deliberata procedunt: si que autem alie actiones homini convenient, possunt dici quidem hominis actiones, sed non proprie humana, cum non sint hominis in quantum est homo*: Ergo &c.

230 Confirmatur: Ut actus sit moralis & humanus, debet esse liber; cum libertas sit radix & fundamentum moralitatis, ut docet Divus Thomas in 2. dist. 24. quæst. 3. art. 3. dicens: *Ibi incipit genus moris, ubi primo dominium voluntatis invenitur*: Sed actus non potest esse liber, nisi sit voluntarius; cum ratio voluntarij essentialiter includatur in ratione liberi, sicut gradus superior in inferiori: Ergo actus non potest esse moralis, nec per consequens peccatum, seu malum morale, nisi voluntarius sit.

231 Denique probari potest conclusio ex variis absurdis & inconvenientibus, quæ sequuntur ex adversa sententia. Si enim probabile falsum, quòd invincibiliter creditur verum, nunquam à peccato excuset, in primis sequitur peccare eum, qui in concursu seu conflictu opinionum probabilium, probabiliozem, imò & probabilissimam eligit: Sed hoc absurdum est, & contra communem Theologorum sententiam, ut fatetur Wendrochius loco supra citato sect. 4. ubi docet de duabus opinionibus contrariis licere amplecti magis probabilem: Ergo &c. Sequela Majoris patet: Quia fieri potest ut opinio probabilior, imò & probabilissima, falsa sit, & a lege eterna discordans; cum falsa, ut ait Aristoteles in lib. Topicorum, sæpe sint probabiliora veris: Ergo si nullum probabile falsum, est invincibiliter existimetur verum, à peccato excuset, sequitur eum qui in opinionum probabilium conflictu, probabiliozem, imò & probabilissimam eligit sententiam, non excusari à peccato.

232 Secundo sequitur Jacob peccasse, cum primò accessit ad Liam, quam invincibiliter putabat esse suam uxorem: tunc enim fecit actum qui absolute & secundum se erat illicitus, & legi divinæ contrarius, cum lex divina prohibeat ad non suam accedere. Nec potest aliter excusari Jacob à peccato, nisi dicendo ipsum tunc laborasse ignorantia invincibili. Sicut Genes. 20. Abimelech cum uxorem Abraham tulisset, putans esse sororem ejus, excusatur à peccato ratione ignorantie invincibilis, ut passim interpretes docent, & colligitur ex verbis illis quæ Deo mortem ipsi militanti dixit, *Domine num gentem ignorantem & justam interficies?* præterdicens (ut omnes solent facere ductu & instinctu luminis naturalis) excusandum esse à culpa,

culpa, quod ignorans fecisset, & non desinere iustum esse eum qui facit aliquid injustum, plane ignorans esse tale. Quam ejus existimationem confirmavit Deus, ita respondens: *Et ego scio quod simplici corde feceris, & ideo custodivi te, ne peccares in me.*

333 Tertiò sequitur ex hac sententia, plerumque esse fortunæ, & non voluntatis, quod homines peccent, vel non peccent, prout videlicet id quod agunt est conforme vel difforme juri naturali invincibiliter ignorato: quod absurdissimum est; cum vera & sola causa peccati voluntas errata, ut operans difformiter ad regulas motum, non verò casus aut fortuna.

334 Denique ex illa sententia sequitur incredibilem conscientia perplexitatem, imò & peccandi hic & nunc inevitabilis necessitas, quotiescumque aliquis probabiliter & bonâ fide iudicat aliquid sibi agendum esse, neque posse omitti sine peccato, & tamen illud naturali jure illicitum est. Peccabit enim id faciendo, juxta Adversarios, cum juxta ipsos ignorantia invincibilis juris naturalis à peccato non excuset: peccabit etiam non agendo, quia ager contra conscientiam, quæ ipsi dicit hoc esse agendum: peccabit igitur quocumque se vertat, & sive hoc faciat, sive non faciat: quod non solum absurdum est, sed etiam à fide penitus alienum. Unde in censura Sorbonæ anno 1560. die 27. Junij data, hæc propositio ut hæretica proscribitur: *Homo faciendo quod in se est, peccat, & non potest non peccare faciendo quod in se est.* Cui similis est ista damnata à tribus Pontificibus supra nominatis in bulla contra Baium, *Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo quod necessario facit.*

§ II.

Arcana Janseniana doctrina radix detegitur, & extirpatur.

335 CUM rectè dixerit Augustinus: *Radicem effodere atque extirpare compendium est, non potest firmus conclusio nostra stabiliri, nec Jansenij & Wendrochij doctrina efficacius confutari, quam ejus radicem extirpando:* nam quæ ex illa pullulare dicunt & efflorescere, eadem opera succidentur.

Jansenius ergo lib. 2. de statu naturæ lapsæ cap. 2. & sequentibus, vulgare istud pronuntiatum, quo Philosophorum & Theologorum Scholæ omnes personant: *Ignorantia invincibilis excusat à peccato, falsum esse pronuntiat, duplicemque ignorantiam invincibilem distinguit, unam juris naturalis, alteram juris positivi; & docet hanc à peccato excusare, non verò illam; quia (inquit) ignorantia juris naturalis à peccato originali profluit, & in Adamo nobis voluntaria fuit (quod ad peccatum actuale sufficere existimat) non verò ignorantia juris positivi. Cujus differentia rationem hanc reddit cap. 6. tanquam radicem arcanae hujus doctrinae, quia scientia juris naturalis humana naturæ connaturalis est, eique debita naturaliter, & illa fuissent omnes præditi in statu innocentia; idèoque ejus ignorantia est vitiosa, nec potuit nisi in penam peccati infligi: factis autem cognitio juris positivi, etiam divini; quia quod feratur lex divina positiva, pendet à libera Dei voluntate, & idcirco ejus scientia neque humanæ, neque angelicæ naturæ connaturalis est.*

A Ignoram fuisse hætenus tam reconditæ doctrinæ radicem dicit Jansenius, sed falso: eam enim expressè tradidit Hieronymus Zanchinus partim Lutheri, partim Calvini sectator lib. 1. tract. Theolog. cap. 12. thesi 1. ubi post longam de ignorantia juris naturalis disputationem, ita concludit. *Summa: Omnis ignorantia eorum qua quis scire tenetur, peccatum est: quia cum lege, quæ jubetur illa cognoscere, pugnat, sive ea cognoscere jam posset sive non posset. Quod enim jam non posset, peccato adeo, quod tuum est, quia omnes in eo peccaverunt, factum est. Quare falluntur Scholastici, cum talem ignorantiam, quam invincibilem vocant, idèò à peccato excusant, quia invincibilis est ut loquuntur. Quamquam vincere possumus, eam non esse simpliciter invincibilem, cum voluntarium adeo peccatum sit consequitur.* En arcana hujus doctrinæ Scholasticis hætenus ignota radicem: cui securim adhibeo. & duo præcipua ejus capita sigillatim aggredior.

Et primò quod ait Jansenius ignorantiam juris naturalis non excusare à peccato, quia originalis peccati pena est, manet ista fallitatis convinctur: Quia si hæc ratio valeret, sequeretur motus concupiscentia prævenientes consentum voluntatis, imò & ipsi repugnantes, esse verè & propriè peccata homini imputabilia; cum fomes concupiscentia, seu rebellio appetitus sensitivi, ex peccato originali proveniat: Hoc autem repugnat Tridentino sess. 1. cap. 5. dicente: *concupiscentiam nocere non posse non consentientibus:* & Augustino lib. 2. in Julian. cap. 9. lib. 1. contra duas epist. Pelagian. cap. 1. & lib. de civit. cap. 25. ubi sic ait: *illa concupiscentialis inobediencia si absque culpa est in corpore dormientis, quod magis in corpore non consentientis.*

Item infidelitas negativa esset peccatum; cum illa pariter à peccato originali proveniat, & sit reprobationis effectus, cujus causa est originale peccatum, ut docet Jansenius lib. 10. de gratia Christi cap. 3. Hoc autem falsum & erroneum esse patet: Primò ex Bulla trium Pontificum supra nominatorum, contra Baium, in qua damnatur hæc propositio: *Infidelitas pure negativa, in his quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.* Secundò ex Augustino Epist. 10. dicente: *in illis qui non audierunt, neque potuerunt, pena peccati est non credere, non autem peccatum.* Tertio ex D. Thoma 2. 2. qu. 10. art. 1. ubi expressè docet, quod si infidelitas accipiatur secundum negationem puram, sicut in illis, qui nihil audierunt de fide, non habet rationem peccati, sed magis pena: quia talis ignorantia ex peccato primi parentis consecuta est.

Sequeretur etiam ex eodem Jansenii principio, quicquid malè faciunt infanti & phrenetici, esse peccatum, & culpabiliter agere cœcum à nativitate, qui volens v. g. canem abigere, hominem percutit, ignorans invincibiliter eum adesse. Nam phrenetici, infania, & cæcitas corporalis, aliæque generis humani miseriæ, sunt etiam effectus & pœnæ originalis peccati, & ab eo ut rivuli à fonte profluunt, sicut docet Adversarius lib. 3. de statu naturæ puræ cap. 1. 14. & 15. Hæc autem absurdissima esse, & à communi hominum sensu penitus aliena, quis non videat? Unde cum Augustino lib. 1. de peccat. meritis cap. 36. similem absurditatem diluente, exclamare possumus: *Dicant ista qui ausi fuerint, audiant qui voluerint, credant qui potuerint.* Vel hæc verba ejusdem S. Doctoris lib. 3. contra Julian. cap. 2. Jansenianis applicare: *Mira sunt que dicitis, nova sunt que dicitis, falsa sunt que dicitis.*

ri. Mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus. A

Firmior non est ejusdem fundamenti pars altera, quã docet Jansenius ignorantiam juris positivi ideo excusare à peccato, quia non est in pœnam peccati inflicta. Nam primò gratis illud dicit, cum nullum S. Augustini, vel Doctoris alterius testimonium proferat, quo probet ignorantiam legis positivæ, peccati pœnam non esse.

Deinde Sanctis Augustino & Hieronymo aperte repugnat, qui cum adversus Pelagianos contendunt ignorantiam malam esse, & peccatum (id est defectum ex originali peccato procedentem), ut infra ex Augustino patebit) plurima ignorantia facti & juris positivi exempla producant: ut illud Genes. 20. ubi actio Regis Abimelech accipientis in uxorem Saram, quam invincibiliter ignorabat esse conjugem Abraham, peccatum dicitur; & illud Num. 35. ubi qui fortuito occiderit, putã qui hominem interfecerit, credens esse feram (quæ est etiam ignorantia facti) jubetur recurrere ad civitates refugii, ibique manere, donec summus sacerdos moriatur. Item illud Levit. 5. & 22. ubi homini, qui per ignorantiam facti, aut juris positivi, aliquid immundum tetigit, aut sanctificatum comedit, tanquam pro peccato sacrificium offerre præcipitur. Si tandem illud Apostoli: *Misericordiam consequutus sum, quia ignorans feci in incredulitate*, quod de ignorantia legis Evangelicæ, non verò legis naturalis, esse intelligendum manifestum est.

Tertiò: Infidelitas negativa est ignorantia alicujus legis positivæ, scilicet Evangelicæ: Sed illa est pœna originalis peccati, & ex peccato primi parentis consecuta est, ut docent S. Augustinus & D. Thomas supra relati: Ergo ignorantia legis positivæ est pœna originalis peccati.

Quartò: Nulla miseria, nullumque malum reperitur in homine, quod non sit pœna originalis peccati, ut docet Jansenius lib. 3. de statu naturæ puræ cap. 10. 11. Sed ignorantia legis positivæ, ad salutem necessariã, est magnum malum & miseria: Ergo etiam ignorantia legis positivæ divinæ à peccato primi parentis orta est, & est unum ex quatuor vulneribus à peccato originali causatis, de quibus ait S. Thomas 1. 2. quæst. 85. art. 3.

Denique: Etsi lex divina positiva à libera Dei voluntate dependeat, si tamen re ipsa lata fuerit, non potuerit ejus ignorantia in statu innocentia reperiri; cum ab illo felicissimo statu debuerit abesse omne malum; omnisque miseria, & ignorantia legis divinæ latæ, & ad salutem necessariã, non exiguum malum & miseria sit: Ergo ignorantia legis divinæ positivæ, in statu naturæ lapsæ, est pœna peccati. Consequentia patet: quia juxta doctrinam Jansenii, ignorantia omnis, quæ in statu innocentia contingere non potuit, pœna peccati est. Non potest ergo subsistere discrimen illud, quod inter ignorantiam juris naturalis, & ignorantiam juris positivi Jansenius statuit, subindeque nec radix arcana hujus doctrinæ; nec (ut perbellè ait quidam Recentior) à radice tam viciata alios sperare fructus licet, quam qui arboribus Sodomei lactis ripsa ad sirs profumuntur, qui cum exteriori cute vestiantur amœna & elegant, nihil tamen præter suliginem atque putredinem continent.

Convelluntur præcipua fundamenta Jansenii.

Contra nostram sententiam in primis objici possunt plura Scripturæ loca, quibus nonnulla facta ex ignorantia, appellantur peccata, ut Genes. 20. actio Regis Abimelech accipientis in uxorem Saram, quam invincibiliter ignorabat esse conjugem Abraham, peccatum dicitur. Et Levit. 5. statuuntur sacrificia offerenda pro illis qui peccaverint ex ignorantia. Unde ad Hebræos 9. Apostolus ait; quod semel in anno solus Pontifex intrabat in tabernaculo, quod sancta sanctorum dicebatur, non sine sanguine quem offerebat pro sua & populi ignorantia. Item David Psal. 24. inter peccata sua commemorat ignorantias, si c orans: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*. Denique Lucæ 12. dicitur quod seryus, qui non cognovit voluntatem Domini sui, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.

Respondeo primò, hæc Scripturæ testimonia obesse magis quàm professe Adversariis: cum fere omnibus illis in locis sermo sit de ignorantia facti, vel juris positivi, quam, si est invincibilis, fatentur illi excusare à peccato.

Secundò respondeo; in his locis sermonem esse de ignorantia vincibili, quam fatentur non excusare à peccato: ut enim ait D. Bernardus episc. 77. supra citata, *Multa scienda nesciuntur, aut sciendi incuria, aut discendi desidia, aut verecundia inquirendi; & quidem ejusmodi ignorantia non habet excusationem*. Unde ad primum, vel dicitur actionem Regis Abimelech, uxorem Abraham ignoranter accipere volentis ad conjugium, vocari peccatum materialiter, quia erat illicita ex natura rei; non verò formaliter, quia ob defectum cognitionis & scientiæ non erat culpabilis, ut ante, exposuimus: vel ignorantiam illam fuisse vincibilem, ut docet Henricus de Gandavo quodlib. 12. quæst. 25. ubi sic ait: *Abimelech revera peccasset, si cognovisset Saram, etiam ipsa accepta in uxorem: quia non sufficienter inquisivit an fuisset uxor Abraham, &c.* Illud ipsum hædem fere verbis tradit Hugo Cardinalis in caput 20. Genesis.

Ad secundum & tertium similiter dico, in veteri lege statui offerenda esse sacrificia pro illis qui peccaverant ex ignorantia vincibili & culpabili. Unde Summus Sacerdos semel in anno, in tabernaculo, quod sancta sanctorum dicebatur, intrabat, ut offerret sanguinem pro sui & populi ignorantis, aliquo modo voluntariis & invincibilibus; de quibus etiam loquitur Propheta, dum ait: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*.

In ultimo sermo est de servo non penitus ignorante præceptum Domini, sed ad illud ex negligentia non advertente, seu ex ignorantia vincibili & culpabili illud ignorante, ut exponunt Magister in 2. dist. 22. & D. Thomas in catena in Lucam cap. 12. ubi hæc verba Theodoret refert: *Hic objiciunt aliqui: meritò punitur, qui sciens voluntatem Domini non persequitur. Sed cur punitur ignorans? quia cum ipse potuisset, noluit, sed pigritans ipse fuit ignorantia sua causa*.

Opponit secundò Jansenius duo insignia D. Augustini testimonia. Primum desumitur ex libro de gratia & lib. arbit. cap. 3. ubi sic ait: *Illam ignorantiam, quæ non est eorum qui scire nolunt, sed eorum qui tanquam simpliciter nesciunt, neminem sic excusat,*

excusat, ut sempiterno igne non ardeat; si propterea non credidit, quia non audivit omnino quod crederet; sed fortassis ut mitius ardeat: non enim sine causa di-
 242 *ctum est effunde iram tuam in gentes quae te non noverunt.* Quae verba non possunt exponi de ignorantia vincibili, cum S. Doctor non loquatur de ignorantia eorum qui scire nolunt, sed eorum qui simpliciter nesciunt. Alter locus habetur Epist. 105. ubi idem S. Doctor hæc habet: *Humana superbia, tanquam præsumens de viribus liberi arbitrij, excusatam se putat, quando ignorantia, non voluntate est quod peccat.* Quo etiam testimonio putat Jansenius invictè se probare ignorantiam invincibilem juris naturalis non excusare à peccato.

Verùm hæc testimonia magis ei nocent quam profint; cum D. Augustinus ibi expressè agat de ignorantia juris politici, quam Jansenius docet excusare à peccato, quando invincibilis est: loquitur enim de ignorantia Evangelij, ut patet ex verbis illis: *Si propterea non credidit, quia non audivit omnino quod crederet.* Unde ad primum respondeo, D. Augustinum ibi loqui de ignorantia vincibili legis Evangelicæ, quam docet non excusare à peccato infidelitatis. Ita ipsum intelligit & interpretatur Magister sententiarum in 2. dist. 22. ubi ait: *Est autem ignorantia triplex, & eorum scilicet qui scire nolunt cum possint; quæ non excusat, quia & ipsa peccatum est: & eorum qui quasi simpliciter nesciunt, non venientes, vel proponentes scire; quæ neminem plenè excusat, sed sic fortasse ut minus puniatur.* Unde Augustinus ad Valentinum (lib. de gratia & lib. arbit. cap. 3.) ignorantia quæ non est eorum qui scire nolunt, sed qui tanquam simpliciter nesciunt, nullum sic excusat, ut aeterno igne non ardeat, sed fortasse ut mitius ardeat.

Hanc interpretationem plurima confirmant.
 243 Primò quia non ait S. Augustinus illam ignorantiam esse eorum qui simpliciter nesciunt, sed qui TANQUAM simpliciter nesciunt: hæc autem particula tanquam, satis indicat sermonem non esse de ignorantia profusè invincibili. Secundò statuit hanc ignorantiam neminem sic excusare, ut sempiterno igne non ardeat, sed FORTASSE ut mitius ardeat: si verò de ignorantia invincibili loqueretur, non adjecisset fortasse: nihil enim certius, illum mitius saltem puniendū, qui ex ignorantia invincibili peccavit, quam qui peccavit ex malitia, vel ex ignorantia vincibili & culpabili. Sed idcirco vocem illam inseruit, ut innueret se loqui de ignorantia vincibili, non affectata, sed neglecta; aliquando enim negligentia ex qua procedit, potest esse tam modica, quòd si contingat ex illa aliquid mali agi, possit actus ille aliquantulum excusari, subindeque mitius puniri. Tertiò confirmatur exemplo servi nescientis voluntatem domini &c. quod Augustinus ante verba recitata adducit: nam ut observat Theodoretus supra relatus, *Ille punitur ignorans, quia cum scire potuisset, noluit, sed pigritans ipse fuit ignorantia suæ causæ.*

Ad secundum similiter dico, hæc Augustini verba, ad Evangelij, non verò juris naturalis ignorantiam referri, subindeque non favere Adversariis, qui fatentur ignorantiam invincibilem juris politici excusare à peccato. Ibi ergo intendit reprehendere Pelagianos, qui adeò de viribus liberi arbitrij præsumebant, ut existimarent ad credendum gratiam internam non esse necessariam, sed sufficere sibi revelationem extrinsecam mysteriorum fidei, adeòque hanc prætererent excusationem, non audivimus, idèò non

credidimus, quam vanam esse ibidem docet, quia quòd non audierint, pena peccati est. Eius verba sunt: *Ac per hoc inexcusabilis est peccator, vel reatu originis, vel additamento propriae voluntatis, sive qui novit, sive qui ignorat: quia & ipsa ignorantia in his qui intelligere valuerunt, sine dubitatione peccatum est; in eis autem qui non potuerunt, pena peccati.*

Objicit tertio Jansenius: D. Augustinus & D. Hieronymus in concertationibus, quas habebant cum Pelagianis, sæpe assererant ignorantiam eorum qui intelligere non potuerunt, sive quæ erat necessitatis & non voluntatis, peccatum esse, & penam peccati: Sed hæc ignorantia est invincibilis, ut patet. Ergo juxta illos SS. Patres ignorantia invincibilis est culpabilis & peccaminosa.

Confirmatur: Augustino & Hieronymo hæc in re consonant Orientales illi Antistites, qui Diospoli in Palestina synodaliter congregati, Pelagium Hæresiarcham ad proferendam in se suosque sententiam, Episcopali districtione coarctarunt: quos numero quatuordecim nominatim expressit Augustinus in confirmationem suæ sententiæ adversus Iulianum lib. 1. cap. 5. adducere non dubitavit. Coram his in Synodo, præsentem Hæresiarcham Pelagium, recitata fuere quaedam capitula de libro Celestij Hæretici excerpta, quorum unum erat: *Oblivio & ignorantia non subjacent peccato, quoniam non secundum naturam eveniunt, sed secundum necessitatem.* Finita recitatione Synodus dixit: *Quid ad hæc quæ dicta sunt capitula dicit præsens Pelagius Monachus? Hæc enim reprobat Sancta Synodus, & Sancta Dei Ecclesia Catholica.* Ita refert Augustinus lib. de gestis Palestinis cap. 19. Planum igitur est, juxta mentem tam illius Synodi, quam Augustini, eam hæc in parte approbantis, oblivionem & ignorantiam subjacere peccato, non solum quando eveniunt, secundum voluntatem, sed etiam quando secundum necessitatem. De solo enim posteriori illo casu viguit controversia Catholicorum cum Pelagianis, non autem de priori: neque enim Pelagiani dubitabant, quin oblivio & ignorantia subjacerent peccato, quando evenissent secundum voluntatem. Unde Augustinus lib. 1. de natura & gratia cap. 17. loquens de Pelagio, & refellens quandam ejus librum seu tractatum, sic ait: *Tractat etiam iste de peccato ignorantia, & dicit hominem pro evigilare debere, ne ignoret, idèòque esse culpandam ignorantiam, quia id homo nescit negligentia sua, quòd adhibita diligentia scire debuisset: dum tamen omni potius disputet, quam ut ore & dicat, Da mihi intellectum ut discam mandata tua.* Ergo juxta Augustinum, & Patres Synodi Diospolitanae, ignorantia invincibilis subjacet peccato, subindeque quòd ex tali ignorantia committitur, peccatum est.

Respondeo primò: Ut hoc argumentum, ejusque confirmatio Adversariis profint, ipsis probandum incumbere, Pelagianos locutos fuisse de sola ignorantia invincibili juris naturalis, & non de ignorantia facti vel juris politici (quippe quæ excusat à peccato, juxta doctrinam Jansenij) & errorem Celestij eodem sensu damnatum fuisse à Synodo Palestina, impugnatumque ab Augustino, Hieronymo, aliis fidei defensoribus. At hoc nulla ratione probari potest, imò potius oppositum manifestè patet, tum ex propositione Celestij damnata à prædicta Synodo, quæ generalis est, & omnem ignorantiam & oblivionem

nem invincibilem comprehendit. Tum etiam ex ratione quam suæ condemnationi subiungit Synodus post verba supra recitata: *Cum in lege sacrificia pro ignorantia, sicut pro peccato offerantur.* Nam ex Levitici 5. & 22. aliisque locis manifestum est, offerri debuisse in lege sacrificia pro ignorantia facti & juris positivi. Adde SS. Patres Augustinum & Hieronymum, dum contra Pelagianos disputant, & contra ipsos contendunt, ignorantiam malam esse, & peccatum, plurima ignorantia facti & juris positivi, quæ supra retulimus, exempla producere.

248 Respondeo secundo, cum S. Augustinus, alique Patres, ignorantiam, & quod ex illa sit, peccatum esse aiunt, de ignorantia vincibili loqui, & de ipsa pariter debere intelligi definitionem Palestinæ Synodi damnantis propositionem Celestij. Patet hoc ex Augustino libro de gestis Pelagij cap. 18. ubi cum hanc Celestij propositionem recitasset: *Oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem,* ad eam confutandam, live ex sua, live ex Palestinorum Episcoporum sententia, hæc subdit: *Cum David dicat, Delicta juventutis meæ & ignorantias ne memineris, cum in lege sacrificia pro ignorantia, sicut pro peccato offerantur.* Et lib. 3. de lib. arbit. cap. 18. & lib. 1. retract. cap. 9. utitur his verbis Apostoli: *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci,* ut quædam esse ignorantia peccata constituet. At in illis omnibus locis fit mentio de ignorantia vincibili, præsertim in ultimo: unde D. Thomas 1. 2. qu. 86. art. 4. ignorantiam quæ indirectè voluntaria est, atque adeo vincibilis, peccatum extenuare inde probat, quod Apostolus dicat: *Misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci.* Quem S. Doctoris locum ita Conradus illustrat: *Patet quod verbum Apostoli intelligitur de ignorantia, quæ fuit causa peccati, non tamen fuit invincibilis, sed vincibilis.* Ergo D. Augustinus, & Patres Palestinæ Synodi, non loquuntur de ignorantia invincibili, sed vincibili.

249 Nec obstat quod allegatur in contrarium, nempe Pelagianos non negasse ignorantiam vincibilem esse culpabilem, & subjacere peccato, sed potius hoc expressè asseruisse Pelagium, ut refert Augustinus supra relatus. Non obstat, inquam, quia hoc familiare Pelagianis fuit, ut Catholicorum argumentis oppressi, cederent non nihil, atque ut dogmatis sui partem tuerentur, alia quædam remitterent: sic ab illis tandem S. Augustinus extorsit, ut faterentur fieri in baptismo remissionem peccatorum, & Christi gratiam, non in solo libero arbitrio gratis concessio, nec in solis exemplis, aut lege atque doctrina forinsecus sonante, sed etiam in interna illuminatione intellectus, & interna excitatione voluntatis consistere, ut patet ex Augustino lib. de gratia Christi cap. 7. & 10. Quid ergo mirum, quod similiter in posteriori cum eodem S. Doctore certamine Pelagius profiteri coactus fuerit, quod in priori pertinaciter negabat, nempe ignorantiam vincibilem esse culpabilem, & subjacere peccato.

250 Adde quod Pelagiani existimabant omnem ignorantiam, quæ viribus nature superari non poterat, etiam viribus gratiæ vinci posset, excusare à peccato: quia ipsi non admittebant veram & propriè dictam gratiam esse necessariam ad cognoscendas veritates supernaturales. Contra quem errorem disputabant SS. Patres, præfer-

A tim Augustinus & Hieronymus, & contendebant eos esse culpabiles qui negligunt precibus à Deo postulare & impetrare gratiam, & lumen supernaturale necessarium ad expellendam ignorantiam veritatum supernaturalium, quæ viribus nature vinci & superari non potest. Item Concilium Palestinum contra eos definit talem ignorantiam non excusare: quia vincibilis est virtute gratiæ, & per orationem expelli potest. Unde Augustinus lib. 1. de natura & gratia cap. 17, supra laudato, comprehendit Pelagium, quod omnia potius disputet, quam oret & dicat: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua.*

Non obstat etiam quod in hac Celestij propositione, quam damnat Synodus Palestina: *Oblivio & ignorantia non subjacent peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem,* hæc posteriora verba ignorantiam invincibilem videantur excludere. His enim verbis excluditur quidem illa ignorantia, cujus voluntas ipsa causa est, quæque affectata, seu directè voluntaria appellatur, quia secundum voluntatem evenit, voluntate nimirum illam procurante & affectante; at non ea quæ ex voluntate originem non trahit, quæque idcirco tantum indirectè volita nuncupatur, quod voluntas ad eam repellendam non adhibeat diligentiam omnem quam potest & debet. Vel etiã dici potest, ignorantiam illam esse necessitatis, & non voluntatis, respectu nature nudæ, & viribus gratiæ destituta, non verò respectu nature ad ordinem supernaturalem elevata; nam respectu illius talis ignorantia non est necessitatis, sed voluntatis negligentis postulare à Deo lumen & auxilium supernaturale ad eam vincendam ac depellendam.

Denique ad principale argumentum, & ejus confirmationem responderi potest, quod sicut concupiscentia in baptizatis, etsi non sit verè peccatum, dicitur tamen peccatum, eò quod materialiter peccatum sit, & in peccati poenam inflata, ut docet Augustinus lib. 5. contra Julian. cap. 3, & ex eo Tridentinum sess. 5. can. 5. ita ignorantia invincibilis in baptizato non est verè peccatum, appellatur tamen peccatum à S. Augustino & Patribus Synodi Palestinæ, quia materialiter peccatum est, & in poenam irrogata: *Ignorantia enim & fomes sunt materialia in peccato originali, sicut converso ad bonum commutabile in peccato actuali:* inquit S. Thomas qu. 3. de malo art. 7.

Hanc responsonem validè confirmat celestij Augustini locus ex libro 5. de libero arbitrio cap. 19. ubi sic ait: *Illud quod ignorans quisque non rectè facit, & quod rectè volens facere non potest, idè dicuntur peccata, quia de peccato illo libera voluntatis (nempe Adami) originem ducunt. Illud enim præcedens meruit ista sequentia. Nam sicut linguã dicimus non solum membrum quod movemus in ore dum loquimur, sed etiam illud quod hujus membri motu consequitur, id est formam tenoremque verborum, secundum quem alia dicitur lingua græca, alia lingua latina: sic non solum peccatum illud dicimus, quod propriè vocatur peccatum, libera enim voluntate & à sciente committitur; sed etiam illud quod jam de hujus supplicio consequatur necesse est.*

Hæc solutio seu interpretatio præsentem difficultatè plenè evacuat: nam cum Pelagiani negarent peccatum originale ab Adamo in posteros per generationè traduci, consequenter etiã negabant concupiscentiam & ignorantiam ab eo

eo derivari, & dicebant eas esse naturales defectus, & non peccati supplicia, ut testatur Augustinus lib. de dono persever. cap. 1. his verbis: *Dicunt Pelagiani ignorantiam & difficultatem (id est concupiscentiam ex qua oritur difficultas ad bonum honestum) sine quibus nullus homo nascitur, primordia non supplicia esse natura.* Hinc laudes illa, quibus Julianus in omnibus ferè operibus suis concupiscentiam exornat, cum illam, *naturale bonum*, & ejus motus, *naturaliter bonos* appellat. *Concupiscentia naturalis* (eius verba sunt apud S. Augustinum lib. 3. contra ipsum cap. 3.) *qui modum tenet, bono bene utitur, qui modum non tenet, bono male utitur.* Nec minori curâ ignorantiam commendavit: nam eodem lib. cap. 19. contendit perfectam ignorantiam bonam esse, & justitiam appellari: *Ex hoc, inquit, intelligi debet perfectam ignorantiam, justitiam nominari, quid dixit Deus ad Abimelech, qui cum Sara erat concubitus, ignorans quod uxor esset aliena: & ego sciebam, quia in corde mundo fecisti hoc.* Ut ergo hunc Pelagianorum errorem Augustinus & Patres Synodi Palestinae destruerent, dicebant ignorantiam subiacere peccato, imò & esse peccatum; quia materialiter peccatum est (cum ignorantia & fomes sint materialia in peccato originali, ut ex D. Thoma supra vidimus) & est effectus originalis peccati, cum in pœnam illius irrogetur.

Objicit quartò Jansenius: Ignorantia juris naturalis per culpam primi parentis in hominum mentes injecta est; si enim felicissimus innocentia status perseverasset, homines in eo nihil ignorarent eorum quæ ad jus naturale pertinent: Ergo cum culpa Adami sit hominibus voluntaria; quia omnium hominum voluntates in voluntate Adami, ut totius humani generis capitis, quomodo continebantur, ignorantia invincibilis ex ea fluens & proveniens, ipsis voluntaria censetur, subindeque mala & culpabilis est.

Huic argumento, quod est præcipuum fundamentum & veluti Achilles Jansenii, patet solutio ex dictis §. præcedenti, ubi primò ostendimus, quod si hoc argumentum valeret, probaret non solum ignorantiam invincibilem juris naturalis, sed etiam ignorantiam invincibilem juris positivi, esse malam & culpabilem, cum illa pariter à peccato originali proveniat, & per culpam primi parentis in hominum mentes injecta sit. Ostendimus etiam quod est peccatum originale sit nobis voluntarium voluntate capitis, quantum ad privationem gratiæ & justitiæ originalis, quâ in pœnam illius spoliati sumus, tamen omnes effectus ex eo promanantes non censentur nobis voluntarij & culpabiles; alioquin infidelitas negativa, & motus inordinati concupiscentiæ, prævenientes consensum voluntatis, imò & ei repugnantes, essent peccate; cum infidelitas negativa, & fomes concupiscentiæ, sint effectus & pœna originalis peccati. Unde egregiè D. Thomas in 2. dilt. 30. qu. 1. art. 2. in corp. *Oportet (inquit) quod secundum hoc quod aliquid rationem culpa habet, secundum hoc ratio voluntatis in ipso reperitur. Sicut autem est quoddam bonum quod respicit naturam, & quoddam quod respicit personam; ita etiam est quaedam culpa naturalis, & quaedam personæ. Unde ad culpam personæ requiritur voluntas personæ sicut patet in culpa actuali, quæ per actum personæ committitur: ad culpam verò naturæ (id est originale peccatum) non requiritur nisi voluntas in natura illa.* Cum ergo ignorantia invin-

cibilis juris naturalis non sit voluntaria voluntate personæ, esto sit voluntaria voluntate naturæ, sicut peccatum originale à quo fluit; non est peccatum formaliter, sed tantum materialiter, ut ex supra dictis patet.

Objicies quintò: Non potest dari ignorantia invincibilis de jure naturali, sicut nec de existentia Dei: Ergo omnis ignorantia juris naturalis, vincibilis & culpabilis est, subindeque à peccato non excusat. Consequentia manifestè est, Antecedens verò docetur à pluribus manifestè est, Theologis, quos refert Vazquez in 1. 2. disp. 120. cap. 2. Inter quos præcipui sunt Albertus Magnus, Alentis, D. Bonaventura, Guillelmus Parisiensis, Durandus, Gabriel, & Adrianus. Imò Gerson lib. de vita spiritali le 2. 14. corol. 3. testatur eam sententiam esse concordem: *Quidquid sit (inquit) de ignorantia scilicet aut juris humani positivi, concors est sententia, nullam in his quæ legi divina sunt, cadere ignorantiam invincibilem.* Favet etiam D. Thomas 1. 2. quaest. 91. art. 2. in corp. ubi docet jus naturale esse conceptionem homini naturaliter inditam, quâ dirigitur ad convenienter agendum in propriis actionibus, & quandam legis æternæ in creatura rationali participationem, juxta illud Prophetæ Psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.*

Respondeo, in jure naturali tria esse genera præceptorum: quædam notissima & universalissima, quæ non tam dicenda sunt præcepta, quam præceptorum omnium principia: cujusmodi sunt ista: *Bonum est sciendum: Malum est fugiendum: Quod tibi fieri non vis, alteri non feceris.* Ad hæc reduci possunt quædam ex præceptis Decalogi, quæ ex eis nullo negotio à quovis ratione utente citò deducuntur: ut quod Deus sit colendus, quod parentes sint honorandi, &c. Alia sunt, quæ licet immediate etiam ex istis principiis inferantur, non tamen ita facile & evidenter sicut ea quæ modò diximus: hujusmodi sunt alia præcepta Decalogi, ut non furari, non mentiri &c. Alia denique sunt præcepta in jure naturali non per se nota, sed velut conclusiones aliorum quæ diximus, & quæ non nisi discursu & labore ex eis deducuntur. Quamvis ergo omnes conveniant, quod non possit dari ignorantia invincibilis de præceptis primi & secundi generis; certum tamen & indubitatum est apud Theologos, de ultimis posse dari ignorantiam invincibilem, ne dum apud rudes & agrestes, sed etiam apud doctos & literatos, qui sæpe dubitant, & aliquando in contrarias dividuntur sententias, an aliquid juris naturæ vel jure tantum positivo præceptum aut prohibicum sit. Plures etiam graves Theologi existimant, apud rudes & indisciplinatos posse dari ignorantiam invincibilem saltem per aliquod temporis spatium, de præceptis tertiz classis, imò & toto tempore vitæ, si hujusmodi præcepta negativa, v. g. non occidere, non furari, non mentiri, considerentur ut vestita aliqua circumstantiâ, vel conditione: sicut furari ad dandam elemosinam, mentiri ad propriam vel alienam vitam tuendam, occidere eum qui est morti proximus, ne diu agonizet. Unde refert Vazquez ubi supra dis. 122. cap. 2. se vidisse rusticum, qui piùm existimabat, agrotum jam jam moriturum in alteram partem versare, quo citius exhalaret animam, ne diu mortis dolore detineretur: neque inquam id illicitum, imò honestum & piùm semper illi apparuisse; eumque factò sufficienti examine à se depre-

prehensum ignorantia invincibili laboralle. A Unde cum Albertus magnus, A lenis, D. Bonaventura, & alij antiqui Theologi supra citati, docent non posse dari ignorantiam invincibilem juris naturalis, loquuntur de jure naturali, ut continet præcepta primi & secundi generis, non verò de præceptis tertiæ & quartæ classis. Eodem modo intelligendus est D. Thomas, cum docet ius naturale esse conceptionem homini naturaliter inditam : hoc enim verum est de jure naturæ ut dicit notissima illa & generalissima principia morum, quæ nullo indigent discursu, sed statim habitâ notitiâ terminorum, ipso lumine naturalis rationis innocesunt; non verò de aliis, quæ non nisi discursu & labore ex illis deducuntur.

§ VI.

Diluantur præcipua argumenta Wendrochij.

ICET ex principiis jam statutis facile solvi possint præcipua fundamenta Wendrochij; ne tamen quicquam insolutum maneat, ea breviter hic referemus ac diluemus.

In primis ergo probat autoritate Doctoris Angelici, opinionem probabilem falsam, & juri naturali expugnantem, neminem à peccato penitus eximere, & tria adducit ejus testimonia ex quodlibetis desumpta. Primum habetur quodlib. 2. art. 13. ubi S. Doctor ait : *Illud quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc quod est secundum conscientiam.* Secundum sumitur ex quodlib. 9. art. 15. ubi dicitur : *Error quo non creditur esse peccatum mortale quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto.* Tertium depromit ex quodlib. 3. art. 10. ubi sic habet : *Nullus excusatur, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistris; in talibus enim ignorantia non excusat.*

Addit S. Doctorem hanc doctrinam ex ingenio proprio non peperisse, sed ex certissimis Scripturæ oraculis desumpsisse. Quid enim clarus (inquit) quàm illa Christi vox : *si cæcus cæco ducatur præset, ambo in foveam cadunt?* Quis autem neget cæcum esse qui opinionem probabilem falsam sequitur, cum veritatem, id est verum lumen non ceruat? Corrueat ergo ipse in foveam, si securus fuerit fallax illud lumen, quod ipsi fallitatem exhibet, similitudine veritatis indutam. Quid validius (addit) quàm iste Proverbiorum locus : *Est via que videtur homini rectissima, & novissima illius ducunt ad mortem.* Quid enim aliud via, quæ videtur recta, & non est, nisi falsa probabilitas; Omnino certè conscientia illa probabilis ab erronea nihil differt, cum falsum amplectitur : Ergo falsa probabilitas quantolibet suffragantium numero, seu adventitiâ autoritate muniatur & juvetur, non excusat à peccato, sed ducit ad mortem.

Id confirmat exemplo desumpto ex Evangelio. Nulla enim (inquit) opinio falsa probabilior fuit, quàm ea, quæ Judæi, quibus minus benè cum uxoris conveniebat, fas sibi esse censebant dare illis libellum repudij; nullus siquidem apud ipsos doctus id suspicabatur illicitum : & tamen ex Christi verbis, qui repudium tantum ad duritiam cordis declarat Judæis esse concessum, & dimissam ab aliquo uxorem sine adultério duci non posse, confitens Patrum traditio conclusit nunquam Judæis repudium licuisse.

Fom. III.

Addit aliqua SS. Patrum testimonia, præsertim illud Tertulliani de spectaculis cap. 02. *Erramus, nusquam & nunquam excusatur quod Deus damnat: nusquam & nunquam licet, quod semper & ubique non licet.* Et istud D. Bernardi de præcept. & dispens. cap. 14. quod probabilitates falsas (inquit) funditus disjicit: *Præterior oculus vere sit simplex, duo illi arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione veritatem: nam si bonum quidem diligit, sed verum non eligit, habet quidem zelum Dei, sed non secundum scientiam, & nescio quomodo judicio veritatis vera esse possit cum falsitate simpliciter.*

Respondeo primò, hæc testimonia magis nocere, quam prodesse Wendrochio : Tum quia hæc generaliter probant, ea quæ sunt ex ignorantia live juris naturalis, live positivi, non excusari à peccato. & tamen ille sect. 3. § 7. expresse docet, ea quæ sunt ex ignorantia invincibili juris positivi non esse peccata, etiam si sint legi positivæ contraria : Tum etiam, quia illa suadent, non solum non licere sequi opinionem probabilem, sed nec probabiliorum, imò nec probabilissimam, cum contingere possit quod opinio etiam probabilissima sit falsa, & legi naturali contraria. Cum ergo hæc testimonia nimis probent, nihil omnino suadent. Unde.

Ad primum locum D. Thomæ respondeo, illud quod est contra legem semper esse malum, nec excusari per hoc quod est secundum conscientiam, erroneam errore crasso & affectato, qui non excusatur à peccato : bene tamen id quod est secundum conscientiam erroneam, errore invincibili & inculpabili, quem à peccato eximere docet S. Doctor, non solum locis supra citatis, sed etiam in illo articulo 13. quodlib. 2. in argumento, sed contra, ubi sic ait : *Si aliquis adhibet diligentiam, inquirens an habere plures præbendas sit licitum, nes invenit aliquid quod ipsum moveat ad hoc quod sit illicitum, videtur quod sine peccato plures possit præbendas habere : At fieri potest quod sit contra legem divinam habere plures præbendas : Ergo ex S. Thoma ille non peccat, qui ex ignorantia invincibili facit aliquid legi divinæ repugnans.* Ex quo patet responsio ad alium locum ex quodlibet 9. desumptum: quando enim S. Doctor ait : *Error quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat à toto, licet forte à tanto,* loquitur de errore crasso & affectato, non verò de invincibili & inculpabili. Idem profertur dicendum ad tertium textum quodlibet 3. art. 10. ubi legitur : *Nullus excusatur, si sequatur opinionem erroneam alicujus Magistris:* hoc enim intelligendum est de eo, qui ex ignorantia vincibili & culpabili opinionem illam sequitur; secus vero de illo, qui invincibiliter & inculpabiliter talem errorem ignorat.

Eodem modo exponi debet illud Matt. 15. *Sæcæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadent:* & istud Proverb. 14. *Est via que videtur homini iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Nam in primo sermo est de cæcitate affectata & voluntaria, quæ revera Pharisæi tenebantur: in secundo de via, quæ per ignorantiam crassam & voluntariam videretur homini recta, non verò de illa quæ invincibiliter & inculpabiliter recta existimatur.

Quod verò subnectit Wendrochius de libello repudij, nempe nunquam repudium Judæis licuisse, & hoc constanti Patrum traditione constare, non est certum : nam S. Thomas in

R1

Supple-

Supplemento qu. 67. art. 3. docet probabiliter dici posse, sub lege Moyli licitum fuisse exemptionem divinam repudiar uxorem, quod etiam asserunt Scotus, Durandus, Paludanus, & alij antiqui Theologi in 4. Sentent. dist. 33. ubi docent in dissolubile matrimonij vinculum divina lege initio fuisse institutum; in hac deinde per Moysen, Dei jussu, ad majus malum vitandum, fuisse dispensatum, seu indultum, ut hoc vinculum propter graves aliquas causas dissolvi posset; ac denique à Christo in nova lege indultum illud repudij abrogatum ac revocatum fuisse.

266 Errat etiam hic Author, dum confundit opinionem probabilem falsam cum opinione erronea. Prima enim illa est, quæ licet re ipsa veritatem non attingat, & ei consona non sit, probabiliter tamen rationi seu verisimilitudini nititur: secunda verò probabiliter rationi vel auctoritati non nititur, sed communi Ecclesiæ testimonio, vel SS. Patrum traditioni repugnat. Unde Theologi in tractatu de fide distinguere solent inter propositionem falsam, temerariam, erroneam, & hæreticam.

267 Tertulliani locus de spectac. cap. 20. non multum urget: facile enim responderetur, nunquam excusari quod Deus damnat, quando scienter & voluntarie fit; secus verò, si ignoranter & involuntario fiat: Deus enim damnat accessum ad uxorem alterius, illeque lege naturali prohibitus est; ignorans tamen invincibiliter non esse suam, excusatur apud Deum, ut patet in Jacob quando primò accessit ad Liam. Idem cum proportione dicendum de eo qui operatur ex opinione probabiliter falsa, & legi divinæ contraria, quam invincibiliter credit esse veram, & legi divinæ conformem: nam licet faciat aliquid illicitum absolute & secundum se, ratione tamen ignorantia invincibilis, quæ ut supra ostendimus, tollit rationem voluntarij, excusatur apud Deum.

Locus etiam D. Bernardi ad rem non facit, nec militat contra nos, qui asserimus hominem, semper teneri eligere id quod probabilius, & veritati conformius seu vicinius ipsi apparet, sed solum contra recentiores Casuistas, affirmantes posse eligi sententiam minus probabilem in concursu probabilioris: qui enim sic operatur, non habet in electione veritatem, cum non eligat, sed rejiciat id quod ipsi videtur conformius aut vicinius veritati, ut supra art. 2. §. 2. ponderatum est.

§ V.

Alia Wendrochij argumenta solvuntur.

268 POSTQUAM Wendrochius Scripturæ & SS. Patrum testimoniis dogma illud, quo asserit nullam opinionem probabilem falsam excusare à peccato, etsi ejus falsitas invincibiliter ignoretur, probare conatus est, Theologicis argumentis illud nititur frangere scilicet. 2. §. 3. ubi primò sic arguit. Sine gratia nullum opus bonum fieri potest: Sed nunquam gratia est sine cognitione veritatis, & nunquam veritas cum opinione probabiliter falsa: Igitur ex opinione probabiliter falsa nullum opus bonum fieri potest.

Deinde sic ratiocinatur: Peccatum, juxta D. Augustinum & S. Thomam, est factum, dictum, concupitum contra legem æternam: Sed opus factum ex opinione probabiliter falsa ab æterna lege dissidet: Igitur tale opus peccatum est. Unde Augustinus serm. 44. de diversis cap. 6. ait quod nisi homo secundum iustitiam regulam direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingit; & D. Thomas. 2. 2.

A qu. 19. art. 4. docet bonitatem voluntatis pendere ex lege æterna. Ex quo sequitur voluntatem, cum æternæ lege pugnantem, bonam non esse, ac prout de pravam esse.

Tertio arguit ex verbis illis Apostoli ad Roman. 14. Quod non est ex fide, peccatum est, quod de vera & Christiana fide D. Augustinus & S. Bernardus intelligunt; aut si de conscientia accipiantur, ut vult S. Thomas, certè de conscientia intelligendum est quam dirigit fides, ut idem significat: unde cum opus procedens ex opinione probabiliter falsa, non sit ex fide, nec ab ea detigatur, peccatum est.

B Denique objicit: Si opinio probabiliter falsa, ratione ignorantia invincibilis, à peccato excusaret, sequeretur quod merè opinantium melior esset conditio, quam eorum qui veritatem cognoscunt; illi enim excusarentur à peccato, non verò isti: Sed hoc videtur absurdum. Ergo & illud.

Hæc sunt præcipua Wendrochij fundamenta, quæ si quid probant, ostendunt non solum non licere sequi opinionem probabilem, sed nec probabiliorum, inò nec probabilissimam, cum contingere possit, ut supra dicebamus, quòd opinio probabilissima sit falsa, & legi æternæ contraria: unde hæc argumenta contra ipsum militant, & ab eo solvenda sunt: cum ille scilicet. 4. §. 1. expressè doceat, è duabus opinionibus contrariis licere amplecti probabiliorum: videat ergo quomodo tela projecta in ipsam projicientem redeant. Hoc præmillo.

Ad primum argumentum respondeo negando Majorem, & Minorem: utraque enim propositio falsa est, & à communi Theologorum sensu aliena. In primis falsum est, sine gratia nullum opus bonum fieri posse: licet enim sine illa non possit fieri ullum opus bonitate supernaturali, & meritoria vitæ æternæ, potest tamen sine illa elici opus bonum bonitate morali naturali, seu opus honestum & rationi consonum, v. g. colere parentes, subvenire egenis, deligere amicos &c. ut expressè docet S. Thomas qu. 24. de verit. art. 14. ubi querit, Num libere arbitrium possit in bonum, sine gratia: Respondet, Quod nulla res agit ultra suam speciem: sed secundum exigentiam suæ speciei unaqueque res agere potest, cum nulla res propria actione determinatur. Est autem duplex bonum; quoddam quod est natura humane proportionatum; quoddam verò quod excedit humane nature facultatem: prout iste actus, qui est dare elemosinam, est bonum proportionatum virtuti humane, secundum quod ex quadam naturali dilectione vel benignitate homo ad hoc movetur, excedit autem humane nature facultatem, secundum quod homo ad hoc inducitur ex charitate, quæ mentem hominis Deo unit. Ad hoc ergo bonum, quod est supra naturam humanam, constat liberum arbitrium non posse sine gratia: quia per hujusmodi bonum homo vitam æternam meretur; constat autem quòd sine gratia homo mereri non potest. Illud autem bonum, quod est nature humane proportionatum, potest homo per liberum arbitrium explere. De quo plura contra Barjum & Janfenium dicemus in tractatu de gratia.

D Similiter falsum est quod addit Wendrochius, nempe gratiam nunquam esse sine cognitione veritatis, & ardore charitatis: tum enim ignorantia inculcata & invincibilis juris saltem politivi excuset à peccato, ut ipse fateatur scilicet. 3. §. 7. stare potest cum gratia habituali & sanctificante, quæ solum per peccatum expellitur. Similiter

per etiam dari potest gratia actualis sine charitatis ardore, ut patet in attritione concepta ex metu gehennae; illa enim procedit à gratia auxiliante, & justificationem præveniente, sive ut loquitur Tridentinum, à Spiritu Sancto nondum inhabitante animam, sed eam movente ac disponente ad justificationem in sacramento obtinendam: unde perperam Adversarius falsum illud dogma Tridentino affingit. Malè etiam usurpat illud quod Ecclesia de Spiritu Sancto canit: *Sine tuo numme nihil est in homine, nihil est innoxium: sensus enim in hominem sine auxilio Spiritus Sancti, vel generali, vel speciali, vel ordinis naturalis, vel supernaturalis, nullum opus bonum & honestum posse efficere, nec ullam veritatem etiam naturalem agnoscere; non verò per hoc significatur, hominem indigere gratia sanctificante, vel speciali ac supernaturali Spiritus Sancti auxilio, ad opera bona & honesta ordinis naturalis elicienda, & veritates naturales cognoscendas.* Unde D. Thomas 1. 2. qu. 109. art. 1. ad 1. exponens hæc verba Apostoli 1. ad Corinth. 1. 2. *Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto.* & ista Ambrosii: *Omne verum à quounque dicatur, à Spiritu Sancto est, sic ait: Dicendum quod omne verum à quounque dicatur, est à Spiritu Sancto, sicut ab insudente naturale lumen, & movente ad intelligendum & loquendum veritatem; non autem sicut ab inhabitante per gratiam gratum facientem, vel sicut largiente aliquid habituale donum natura superadditum: Sed hoc solum est in quibusdam veris cognoscendis & loquendis, & maxime in illis quæ pertinent ad fidem, de quibus Apostolus loquebatur.* Et super caput 1. Joan. lect. 1. exponens verba illa Christi, *si me nihil potestis facere, subdit: Opera nostra aut sunt virtute nature, aut ex gratia divina: si virtute nature, cum omnes motus nature sint ab ipso Verbo Dei, nulla natura ad aliquid faciendum moveri potest sine ipso: si verò virtute gratia, cum ipse sit author gratia, manifestum est quod nullum opus meritum sine ipso fieri potest.*

Ad secundum respondeo, quod quando à D. Augustino peccatum definitur *factum, dictum, vel concupitum contra legem æternam*, hoc intelligendum est de lege æterna, ut intimata & participata à dictamine rationis, quod est proxima regula actuum humanorum, & quædam æternæ legis impressio, participatio, & denuntiatio, ut docet S. Thomas 1. 2. qu. 19. art. 4. Unde quando lex æterna per cognitionem intellectus, seu dictamen rationis homini non intimatur, sed invincibiliter & inculpabiliter ignoratur, seu quando nullum est dictamen rationis actum prohibens, quamvis legi æternæ contrarius sit, non est peccatum formaliter, sed duntaxat materialiter; ut patet in exemplo supra adducto de Patriarcha Jacob, qui non peccavit, cum primò accessit ad Liam, putans esse Rachelem: quia licet ille actus materialiter sumptus, esset difformis legi æternæ, prohibenti accedere ad non suam, non tamen formaliter, defectu cognitionis & dictaminis rationis, ei intimantis & significantis illam non esse suam uxorem. Similiter si quis invincibiliter existimans non esse illicitum mentiri ad tribuendam elemosinam, mentiatur, vel furetur, non peccat; quia nullum habet dictamen rationis huiusmodi actus prohibens, ut dicunt Salmanticenses in tract. de peccatis disp. 7. dubio 1. num. 5. & alij Theologi communiter docent, asserentes de ratione omnis pec-

Tom. III.

cati esse, ut sit contra dictamen rationis, quæ est proxima regula actuum humanorum, & idcirco esse peccatum, quia est contra tale dictamen, in qua tanquam in naturali iudicatorio ius naturale continetur, ut loquitur S. Thomas 1. 2. quæst. 71. art. 6. ad 4. Unde quando loco in objectione citato docet *bonitatem voluntatis pendere à lege æterna*, hoc intelligendum est de lege æterna, ut per divinam revelationem, aut dictamen naturale rationis nobis intimata, sicut patet ex solut. ad 3. ubi sic ait: *Licet lex æterna sit nobis ignota secundum quod est in mente divina: innotescit tamen nobis; vel per rationem naturalem, quæ ab ea derivatur ut propria ejus imago, vel per aliqualem revelationem superadditam.* Similiter cum Augustinus ait: *Nisi homo secundum iustitiæ regulam direxerit actus suos, in errorem iniquitatis impingit*, hoc debet intelligi de iustitiæ regula, ut per dictamen naturale rationis, aut per lumen supernaturale divinæ revelationis, nobis manifestata & intimata: nam si talis intimatio & manifestatio desit, ut contingit in his qui ignorantia invincibili juris naturalis aut positivi laborant, nulla committitur iniustitia vel iniquitas; quia tunc nulla est legis naturalis aut positivæ obligatio; ut enim lex aliqua obliget, prius intimari seu denuntiari debet, ut ex D. Thomas supra ostendimus.

Ad tertium respondeo, quod quando Apostolus ait, *Omne quod non est ex fide, peccatum est, sed non ex fide debet sumi non solum negativè, sed etiam contrariè, ita ut sit sensus, id quod non est ex fide, sed ex infidelitate, peccatum est, ut exponit S. Thomas ibidem lect. 3. in fine, ubi hæc scribit: Cùm dicitur opus omne, quod non est ex fide, peccatum est, sic est intelligendum: Omne quod est contra fidem, vel contra conscientiam, peccatum est, etsi ex genere suo bonum videatur; puta si paganus ad honorem suorum Deorum virginitatem servet, vel elemosinas det, hoc ipso peccat.* Unde ibidem subditur: *Quia omnis infideliter vivens, vel agens, vehementer peccat*, ut notat idem S. Doctor 2. 2. quæst. 10. art. 4. ad 1. ubi eodem modo intelligit & interpretatur hæc verba Apostoli.

Ad quartum nego sequelam, nempe *quod si opinio probabilis falsa, ratione ignorantie invincibilis à peccato excusaret, merè opinantium, imò & ignorantium melior esset conditio, quam eorum qui veritatem cognoscunt: nam si hic discursus valeret, pariter ego dicerem meliorem esse hominis infirmi quam sani conditionem; quia hic tenetur lege jejunii, à qua ille ratione infirmitatis liberatur. Item melior esset hominis dormientis quam vigilantis conditio, aut ebrii quam temperantis; quia hic in multis peccare potest, quæ licet ille admittat, non peccat.*

Ex his satis patet quam levia & frivola sint fundamenta Wendrochii, & quam parvo negotio veritatis calor frigentium verborum pruinas liquefecerit, ut loquitur Claudius Mamercus lib. 1. de statu animæ cap. 11.

Alia hujus Authoris augmenta solum ostendunt quodcumque probabile non excusare à peccato, nec ad honestandas actiones humanas sufficere: unde non infirmant, sed potius confirmant nostram sententiam, quæ licet à prudentiæ regno, & conscientiæ tribunali, omnem probabilitatem non abigat, asserit tamen in rebus dubiis, & opinionum probabilium conflictu, eligi debere probabiliorem sententiam, quæ

Rt 2

stat

stat pro præcepto, & relinquendam esse minus probabilem, faventem libertati. Unde veritas Thomistica inter novorum Casuistarum laxitates, & Janfemanorum excessus media stat, & hoc Phœbi præceptum (dum apud Poëtam, Phaëtonem filium quadrigam suam temere contenturum commonuit) merito servandum agnosceit:

Alius egressus, caelestia signa cremabis.

Inferis terras, MEDIO TUTISSIMUS IBIS.

Certè si hoc medium servaretur, & opinionum probabilitas cum moderamine illo & temperamento ab omnibus reciperetur, non uniformitas & puritas inter fideles conservaretur facilius; Divina & Ecclesiastica mandata non periclitarentur, brevique tempore (inquit Cravina in suo Cherubim Paradisi) reformaretur mundus qui ex licentia opinandi in præceptis ruit, latissimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem. Unde Julius Clemens Scotus de potestate Pontificis in Societatem Jesu, part. 7. folio 365. & Martinez de Prado Tomo 1. Theologiae moralis cap. 15. quæst. ultima, pagina 634. referunt quod R. P. Mutius Vitelliscus, Generalis Societatis Jesu, anno 1617. die 4. Januarii litteris datis ad Superiores ejusdem Societatis, inter

A septemque impensè illis commendavit, hoc reponit. Quarto nonnullorum ex Societate sententia (in rebus præsertim ad mores spectantibus) plus nimis libera, non modo periculum est ne ipsam evertant, sed ne etiam Ecclesia Dei univèrse indigna offerant detrimenta. Omni itaque studio perscrutant, ut qui docent, sententiarum utantur. TUERI QUIS POTEST. PROBABILIS EST. AUTHORE NON CARET. Verùm ad eas sententias accedant, QUÆ TUTIORES, quæ graviorum, majorisque nominis Doctorum suffragiis sunt frequentata, quæ bonis moribus conducunt magis, quæ denique pietatem alere, & prodesse queant, non vastare, non perdere. Quoniam verò Constitutiones, Decreta, Regulas probe valent de S. Thoma sequendo, de non prohibendis ad cathedras, aut etiam removendis, qui ejusmodi doctrinam parvi facere, aut cordi non habere præ se ferunt, præsertim si novitatum amantes deprehendantur, qui nulla ratione sunt ferendi: reliquum præterea mihi nihil est, nisi ut hæc ipsa ferrentur, ut maxime res momenti, quàm ardentissimè possum urgere. Utinam hujus sapientissimi Generalis concilii & Decreta ad amissim servarentur: reformaretur mundus, qui ex licentia opinandi in præceptis ruit, latissimam viam ingrediendo, quæ ducit ad perditionem.

